

Стратегія маркетингу на обласному рівні спричиняє дійовий вплив на регулювання ринку, раціональне збалансування попиту та пропозиції на основі спільних інтересів виробників та споживачів.

Головними задачами обласної маркетингової служби є:

- формування обласного продовольчого фонду;
- організація та розвиток ринку продовольства та сировини, спеціалізованих виставок, ярмарок, аукціонів;
- регулювання сільськогосподарського ринку шляхом підготовки та укладання договорів і ринкових угод;
- створення та розвиток ринкової інфраструктури;
- створення інформаційних систем для використання вірогідної інформації про кон'юнктуру ринку для усіх його суб'єктів;
- оптимізація структури сільськогосподарського виробництва та товарного асортименту продукції, механізму взаєморозрахунків та натурального товароруку;
- розробка маркетингових програм з окремих видів сільськогосподарської продукції з метою підвищення її конкурентоспроможності та прискорення просування до споживачів.

Використання принципів та методів маркетингу при формуванні та розвитку аграрного ринку дозволить зробити процес його формування керованим та орієнтованим на ринковий попит споживачів.

УДК 338.436.33

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

А.І.СОЛОВІЙОВ – аспірант, Херсонський ДАУ

У складі республік колишнього Радянського Союзу, Україна вважалась достатньо розвинутою в аграрному відношенні. Поза тим, вона значно поступалася у виробництві продукції тваринництва Білорусії, Молдові, країнам Балтії. У співставних цінах 1983 року, виробництво сільськогосподарської продукції на душу населення складало менш ніж 1000 карбованців. Однак при цьому Україна виробляла більше за інші республіки зерна та цукру.

У спадщину від командно-адміністративної системи, Україна дістала централізовану витратну модель економіки, яка була орієнтована не на отримання прибутку, а на збільшення виробничих витрат. Відповідно, цій моделі була властива висока енергоємність

сільськогосподарського виробництва. Не маючи своїх енергоносіїв, Україна змушена купувати їх тепер за світовими цінами. Окрім цього, Україна мала самі низькі показники технічної забезпеченості та оплати праці у сільському господарстві в розрахунку на одного зайнятого в цій галузі. Тобто, це дає підстави для висновку, що аграрна криза в Україні починалася ще в роки Радянської влади.

Таблиця 1 – Баланс зовнішньої торгівлі України,
млн. долл. США.(1)

Показники	1991	1995	1996	1997	1998
У народному господарстві :					
експорт	662,9	11566,9	18809,0	18970,0	16457,2
імпорт	626,0	11335,5	18990,0	18546,0	16106,5
Сальдо експорту(+), імпорту(-)	6003,6	231,0	-180,1	424,0	350,7
Продукція АПК :					
експорт	3449,1	1750,8	3013,2	1800,8	1379,4
імпорт	102,0	479,3	1408,0	773,8	1051,2
Сальдо експорту(+), імпорту(-)	3347,1	1271,5	1605,2	1027,0	328,2
Частка експорту продукції АПК у загальному експорті, %	52,0	15,1	16,0	9,5	8,4
Частка імпорту продукції АПК у загальному імпорті, %	16,3	4,2	7,4	4,1	6,5

Дана таблиця ілюструє, що частка експорту продукції АПК у загальному експорті за період з 1991 по 1998 рр. зменшилась в 6,5 разів, а імпорту – більш ніж в 2 рази. Це свідчить про катастрофічне скорочення сільськогосподарського виробництва в цілому, адже відомо, що експорт продукції АПК – це один із основних джерел надходжень коштів у бюджет.

З часів здобутку Україною політичної незалежності і до сьогодні, не вироблена чітка національна програма реформування як економіки в цілому, так і АПК зокрема. Держава самоусунулась від вирішення проблем сільського господарства як домінуючої галузі економіки. Загальновідомо, що це призвело до диспаритету цін, різкого зростання харчового імпорту, зменшення обігового капіталу, переважанню короткострокових форм капіталовкладень, росту безробіття в сільських місцевостях.

Одним з наслідків скорочення державної підтримки та необміркованості впроваджуваних реформ, стало надання “повної економічної свободи” сільському господарству, що спричинило лібералізацію цін на сільгосппродукцію. Це призвело до безконтрольного перетоку ресурсів з АПК до кишень ділків з сумнівною репутацією та, так званих, олігархів. Хоча, на думку академіка І.Лукінова (2), поняття “ринкова економіка”, як і “вільний ринок”,

взагалі загубили свій сенс. Економічне улаштування держави, описане А.Смітом в XVIII сторіччі, настільки трансформувалось, що виникає потреба в обґрунтуванні та впровадженні нових форм господарювання, відповідаючих нагальним потребам суспільства. В таких високорозвинених, в економічному плані, країнах як США, Канада, Австралія, сільське господарство підпорядковане державному контролю та регулюванню. Це означає, що агросфера національної економіки повинна розвиватись поза системою ринку, під опікою держави.

Україна являє собою країну з транзитивною економікою, тому, в першу чергу, мова йде про те, що за допомогою загальнодержавної програми довготривалої трансформації суспільства, створювати інститути (структури прав власності, податкової системи, державної підтримки і т.і), які забезпечать ефективне функціонування ринків всіх видів, контроль акціонерів над підприємствами та суспільну безпеку. За роки незалежності в Україні з'явилися такі небажані, з точки зору соціально-орієнтованої економіки, явища як бартерні угоди, кримінальне середовище бізнесу, невизначеність прав власності (зокрема на землю) та інші. Такий стан речей негативно впливає на результати економічної діяльності суб'єктів ринкової економіки. Це визначає, поряд з технологією, рівень трансакційних витрат і, в кінцевому підсумку, розмір загальних витрат сільськогосподарських виробників. Усі реформи в Україні, в тому числі й аграрні, запроваджувались без урахування цих факторів. Відповідно, сільське господарство було кинуте у стихію примітивного нерегульованого ринку, і всі роки незалежності знаходилось нібито поза економічного простору держави. Саме це призвело до тих кризових явищ, які ми спостерігаємо зараз.

Виділяють п'ять основних чинників, з погляду на які держава повинна нести певні витрати на регулювання та підтримку аграрного сектору економіки :

1. Підтримання нестабільних доходів робітників сільського господарства, розміри яких в 2-2,5 рази нижче ніж в інших галузях.

2. Проведення відповідних заходів, спрямованих на збереження земель та охорону навколишнього середовища.

3. Підтримка виробництва конкурентноспроможних видів сільгосппродукції.

4. Розширення експорту продукції галузі.

5. Контроль за продовольчою безпекою і, відповідно, за самим процесом сільгоспвиробництва.

Зараз важливо розробити концепцію аграрної політики держави, яка й буде передбачати розвиток оптимальної структури на-

ціонального АПК та зміст діяльності його складових частин. Головними положеннями такої концепції, на нашу думку, повинні стати:

- Розробка шляхів удосконалення механізму реформування земельних відносин.

- Підтримка розвитку великотоварного виробництва і надання йому пільг та кредитів в першу чергу. Оптимальною формою, на думку більшості вчених аграрників, є кооператив, але, зовсім не фермерство, яке не виправдало себе як магістральний шлях розвитку сільського господарства.

- Удосконалення фінансово-кредитного механізму в АПК, з орієнтацією його на задоволення першорядних потреб сільгоспвиробників в обігових коштах та капіталовкладеннях.

- Запровадження жорсткого державного контролю за банківською діяльністю з підпорядкуванням її державним інтересам у сфері регулювання макроекономіки.

- Зосередження державної підтримки на проблемі виробництва ресурсів для АПК.

- Опрацювання та впровадження державної концепції паритету доходів сільгоспвиробників з доходами робітників інших галузей.

Подібні положення ніяк не можна вважати за догму. З ними можливо сперечатися або заперечувати деякі окремі моменти. Але ні в кого не виникне сумнівів щодо необхідності негайних радикальних дій, які бажано здійснювати, по-перше, шляхом виведення економіки з кризового стану, а, по-друге, прагненням стабілізувати виробництво принаймні на рівні 1992 року.

Агропромисловий комплекс - головна галузь народного господарства країни, яка забезпечує її економічну та продовольчу безпеку. Окрім цього, історично склалася ситуація, коли у сільськогосподарському виробництві зайнято до 17% населення України. Намагання досягнути показників нормального рівня життя селян, урахування їх інтересів – це ті пріоритетні питання, на які держава повинна, перш за все, зважати при проведенні відповідних реформ.

Література:

- 1."Проект аграрної політики в Україні Університету штату Айова", 2000, №9.

- 2.И.Л.Лукинов. Методы и средства государственного регулирования экономики переходного периода // Экономика Украины.- 1999.-N 5-с.8-11.